

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

Mokslinių straipsnių rinkinys

UGDYMO VEIKSNIAI
MOKYMO(SI) KONTEKSTE
GLOBALIZACIJOS SĄLYGOMIS

EDUCATIONAL FACTORS
AFFECTING TEACHING AND
LEARNING IN THE CONTEXT OF
GLOBALIZATION

GENEROLO JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO AKADEMIJA

**UGDYMO VEIKSNIAI
MOKYMO(SI) KONTEKSTE
GLOBALIZACIJOS SĄLYGOMIS**

EDUCATIONAL FACTORS AFFECTING
TEACHING AND LEARNING IN
THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

**MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ RINKINYS
SELECTED SCIENTIFIC PAPERS**

Vilnius 2014

UDK 378(474.5)

Ug-01

Knyga apsvartyta ir jos leidimui pritarta Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Universitetinių studijų instituto Užsienio kalbų katedros posėdyje 2014-05-12 (protokolo Nr. VL-103).

Atsakingoji redaktorė doc. dr. Dileta JATAUTAITĖ.

Recenzentai:

Kauno technologijos universiteto Kalbotyros katedros profesorė Dalia EIGIRDIENĖ

Lietuvos edukologijos universiteto Filologijos fakulteto Rusų filologijos ir tarpkultūrinės komunikacijos katedros docentė dr. Tatjana ČEČET

© Generolo Jono Žemaičio
Lietuvos karo akademija, 2014
© Straipsnių autoriai, 2014

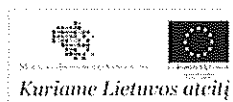
ISBN 978-609-8074-33-8

TURINYS

IŽANGINIS ŽODIS	5
1. Prof. Genutė GEDVILIENĖ, Dalia STANIULEVIČIENĖ Mokymosi mokytis kompetencijos samprata šiuolaikinėje visuomenėje.....	10
2. Aušra DRUSKIENĖ, doc. dr. Rūta PETRAUSKIENĖ, Vida STAPONIENĖ Baigiamosios praktikos darbo vietoje kokybės vertinimas: studentų požiūrio tyrimas	29
3. Prof. habil. dr. Algirdas AŽUBALIS Tarpdalykinė ir vidinė dalykinė mokymo integracija ir individualizacija – svarbiausios kompetencijų ugdymo sąlygos	57
4. Prof. Jadvyga ČIBURIENĖ, doc. dr. Jūratė GUŠČINSKIENĖ Tarptautiškumo raiška aukštajame moksle: akademinio judumo aspektas	77
5. Dr. Vidmantas TŪTLYS, Virginija BORTKEVIČIENĖ Verslumo kompetencijos ir įsidarbinamumo sąveika pokrizinės ekonomikos ir visuomenės sąlygomis	102
6. Dr. Jolita VVEINHARDT Mobingas kaip santykių disfunkcija švietimo institucijose: socioekologinis požiūris į šeimą, mokyklą, darbą.....	123
7. Giedrius DVILAITIS Asmenybės savybių ir vertybių sąveikos galimybės prognozuoti elgseną.....	147
8. Dr. Laima SAPEŽINSKIENĖ, Alvydas SORAKA Mokinių ugdymo poriniais sportiniais šokiais tyrimo metodologija	164
9. Doc. dr. Feliksas ŽIGARAS Baltijos šalių bendradarbiavimo raida globalizacijos sąlygomis.....	180

10. Dr. Eugenijus NAZELSKIS Svarbus atsargos karių integracijos veiksnys į darbo rinką – užsienio kalbų mokėjimas	202
11. Doc. dr. Nijolė JANULAITIENĖ, doc. dr. Sigita MONTVILAITĖ Mentoriaus veikla ugdymo institucijoje.....	222
12. Mjr. Gintautas JAKŠTYS Užsienio šalių patirties taikymas rengiant Lietuvos karininkus Karo mokykloje 1919–1940 m.....	239
13. Doc. dr. Dileta JATAUTAITĖ Verbalinės atminties veiksnys mokant kariūnus anglų kalbos.....	253
14. Jovita DAUKŠYTĖ Социокультурная стратегия в процессе обучения иностранным языкам	270
15. Dr. Miroslav STASILO Suaugusiųjų užsienio kalbų mokymosi galimybės.....	279
16. Doc. dr. Vilhelmina VAIČIŪNIENĖ, Aušra LIORANČAITĖ-ŠUKIENĖ Kalbinių kompetencijų ir profesinio, asmeninio ir visuomeninio tobulėjimo dėmė darbo rinkos procesuose	294
17. Doc. dr. Gendrik PETKEVIČ Обучение иностранному языку и электронные образовательные ресурсы нового поколения.....	313
18. Doc. dr. Jelena KAZIMIANEC Аутентичные видеотексты на занятиях по иностранному языку....	325
19. Alina KIRŠINĖ Lietuvos kariuomenės rikiuotės komandų raida ir ypatybės	346

10. Dr. Eugenijus NAZELSKIS Svarbus atsargos karių integracijos veiksnys į darbo rinką – užsienio kalbų mokėjimas	202
11. Doc. dr. Nijolė JANULAITIENĖ, doc. dr. Sigita MONTVILAITĖ Mentoriaus veikla ugdymo institucijoje.....	222
12. Mjr. Gintautas JAKŠTYS Užsienio šalių patirties taikymas rengiant Lietuvos karininkus Karo mokykloje 1919–1940 m.....	239
13. Doc. dr. Dileta JATAUTAITĖ Verbalinės atminties veiksnys mokant kariūnus anglų kalbos.....	253
14. Jovita DAUKŠYTĖ Социокультурная стратегия в процессе обучения иностранным языкам	270
15. Dr. Miroslav STASILO Suaugusiųjų užsienio kalbų mokymosi galimybės.....	279
16. Doc. dr. Vilhelmina VAIČIŪNIENĖ, Aušra LIORANČAITĖ-ŠUKIENĖ Kalbinių kompetencijų ir profesinio, asmeninio ir visuomeninio tobulėjimo dėmė darbo rinkos procesuose	294
17. Doc. dr. Gendrik PETKEVIČ Обучение иностранному языку и электронные образовательные ресурсы нового поколения.....	313
18. Doc. dr. Jelena KAZIMIANEC Аутентичные видеотексты на занятиях по иностранному языку	325
19. Alina KIRŠINĖ Lietuvos kariuomenės rikiuotės komandų raida ir ypatybės	346

Lietuvos
mokslo
taryba

VYTAUTO DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
M. M. 1922

MOKYMO SI MOKYTIS KOMPETENCIJOS SAMPRATA ŠIUOLAIKINĖJE VISUOMENĖJE

Prof. Genutė GEDVILIENĖ,
Dalia STANIULEVIČIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas

Anotacija. Mokymosi mokytis kompetencija suprantama kaip gebėjimas organizuoti savo mokymosi procesą, efektyviai planuojant laiką ir kaupiant informaciją, mokantis individualiai ir grupėse. Besimokantieji, pritaikydami savo ankstesnį mokymąsi, žinias ir įgūdžius įvairiose situacijose, formuoja veiklos patirtį. Diskutuojant apie suaugusiųjų mokymosi mokytis kompetenciją šiuolaikinio gyvenimo kontekste – žinios, įgūdžiai, vertybės, asmeninės savybės, yra pagrindinės šio reiškinio dimensijos. Mokymosi mokytis kompetencija yra svarbi suaugusiojo kasdiniame gyvenime formuojant mokymosi mokytis įgūdžius. Šiame kontekste svarbu suaugusiųjų reflektavimas, kuris padeda pasiekti mokymosi proceso tikslus, atskleidžiant privalumus ir trūkumus, kuriant kokybišką mokymosi mokytis procesą.

Siekiant pabrėžti vykstančias mokymosi transformacijas, straipsnyje aptariamas vienas iš mokymosi mokytis gebėjimų – mokymasis spręsti problemas.

Pagrindiniai žodžiai: kompetencija, mokymasis mokytis, mokymosi scenarijai, gebėjimas spręsti problemas.

Įvadas

Šiuolaikinės visuomenės, žinių visuomenės ar besimokančios visuomenės idėja yra artimai susijusi su vaizdu, kur visas mokslas matomas platesniame kontekste, pavyzdžiui visą gyvenimą besitęsiantis mokymasis, kur asmenys gebėtų tvarkyti žinias, atnaujinti jas, pasirinkti, kas tinkama tam tikrame kontekste, nuolatos mokytis, ir suprasti, ko išmoko taip, kad galėtų pritaikyti naujose, sparčiai besikeičiančiose situacijose.

Vienodų galimybių, socialinės sanglaudos ir aktyvaus pilietiškumo skatinimas yra prioritetiniai uždaviniai ne tik europiniame, bet ir pasauliniame kontekste. Švietimas ir mokymasis turėtų sudaryti galimybes visiems piliečiams tobulinti įgūdžius ir įgyti mokymosi mokytis kompetenciją, svarbią įsidarbinant, išlaikant darbingumą ir toliau mokantis visą gyvenimą. Tai skatintų aktyvų pilietiškumą ir kultūrų dialogą. Švietimo trūkumas turėtų būti mažinamas, naudojant aukštos kokybės įtraukimą į mokymosi procesą (Education and Training 2020 (ET 2020)).

Šiame kontekste svarbus mokymasis mokytis, kuris reiškia asmens gebėjimą atkakliai mokytis, organizuoti savo mokymąsi, įskaitant mokymąsi veiksmingai valdyti laiką ir informaciją, asmeniškai ir grupėse. „Mokymasis mokytis įpareigoja besimokančiuosius remtis turima mokymosi ir gyvenimo patirtimi, naudoti ir pritaikyti žinias ir įgūdžius įvairiose situacijose – namuose, darbe, šviečiantis ir lavinantis.“ (Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai. Europos orientaciniai metmenys, 2007)

Tačiau kyla klausimas kaip suprantama mokymosi mokytis kompetencija šiandieniniame kontekste? Atsakant į šį klausimą nagrinėjama mokymosi mokytis kompetencijos samprata, pateikiama mokslinėje literatūroje.

Tyrimo objektas: mokymosi mokytis kompetencijos sandara.

Tikslas: pateikti mokymosi mokytis kompetencijos apibrėžtį, išryškinant šios kompetencijos gebėjimus, nustatant gebėjimo spręsti problemas scenarijus.

Uždaviniai:

- Charakterizuoti mokymosi mokytis kompetencijos gebėjimus.
- Pateikti gebėjimo spręsti problemas scenarijų modelį.

Mokymosi mokytis kompetencijos apibrėžtis. Šiuolaikinės kompetencijos apima ne tik atitinkamas besimokančiojo žinias ir įgūdžius, bet taip pat asmenines savybes ir gebėjimą atlikti tinkamai ir lanksčiai veiklą gerai žinomose ir nežinomose situacijose. Siekiant šiuolaikiškumo, mokymosi sąvoka suprantama plačiąja prasme, ir todėl į tradicines mokymosi teorijas žvelgiama kitu aspektu. Illeris (2003) mokymosi teoriją grindžia dviem pagrindinėmis prielaidomis. Pirma, kad visas mokymasis yra procesas, sudarytas iš sąveikos su išore (išorės sąveikos), besimokančiojo ir socialinės, kultūrinės ir materialinės bazės, taip pat ir vidinio psichologinio proceso, kur svarbus vaidmuo tenka turimoms žinioms, susijusiomis su ankstesniu mokymusi. Antra, kad mokymasis apima tris matmenis, t. y. pažinimo aspektą – žinių ir įgūdžių, emocinę dimensiją – jausmų, motyvacijos ir socialinį matmenį – bendravimo ir bendradarbiavimo, kuriuos sujungia visuomeninis kontekstas.

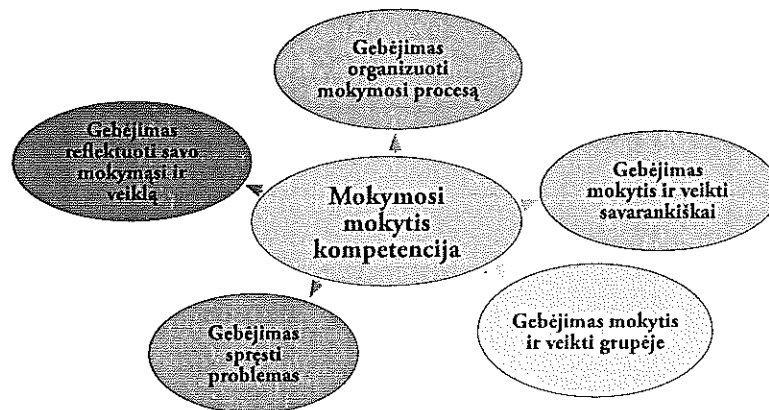
Mokymosi mokytis kompetencija suprantama kaip sudėtingas derinys, susidarantis iš žinių, įgūdžių, vertybių, požiūrio ir polinkių, padedančių mokymosi visą gyvenimą procese tiek mokantis formaliai, tiek ir neformaliai.

Europos komisijos rekomendacijose mokymosi mokytis koncepcija apibūrinama taip: mokymasis mokytis reiškia gebėjimą atkakliai mokytis, organizuoti savo mokymąsi, įskaitant mokymąsi veiksmingai valdant laiką ir informaciją, asmeniškai ir grupėse (Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai. Europos orientaciniai metmenys, 2007).

Analizuojant mokslininkų darbus, atskleidžiančius mokymosi mokytis kompetenciją, aktualu pabrėžti, kad ši holistinė sąvoka apima vertybes, požiūrį, polinkius ir žinias, įgūdžius ir išmanymą, apima savęs suvokimo sampratą ir asmenines besimokančiojo savybes. Kalbant apie mokymąsi mokytis autoriai akcentuoja santykius šiame kontekste, besimokančiojo istoriją, motyvaciją. Mokymasis mokytis svarbus, nes veda į tikslingą mokymąsi (Black ir kt., 2006). Aptariant mokymąsi mokytis negalima pamiršti besimokančiojo savimonės ir atsakomybės.

Tad šie mokymosi mokyti kompetencijos apibrėžimai atskleidžia esminius su šia kompetencija susijusius gebėjimus.

Mokymasis mokyti yra procesas, per kurį mokymosi situacijos analizuojamos reflektoriai, stengiantis atpažinti save. Todėl, per mokymąsi mokyti, asmuo gali atpažinti savo privalumus ir trūkumus, tokiu būdu naudoti tinkamas jam mokymosi strategijas. Tam svarbūs yra besimokančiojo mokymosi motyvacija, pasitikėjimas ir tikėjimas tuo, ką daro, susiejant su jau turima patirtimi. Mokymasis mokyti įpareigoja besimokančiuosius remtis turima mokymosi ir gyvenimo patirtimi, naudoti ir pritaikyti žinias ir įgūdžius įvairiose situacijose – namuose, darbe, šviečiantis ir lavinantis (Bendrosios visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijos. Europos orientaciniai metmenys, 2007).

1 pav. Mokymosi mokyti kompetencijos gebėjimai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal apibrėžimą, pateiktą leidinyje „Bendrosios visą gyvenimą trunkančio mokymosi kompetencijos. Europos orientaciniai metmenys“ (2007)

Diskutuojant apie mokymąsi mokyti svarbus supratimas apie mokymosi procesą, poreikius, išskirti gebėjimus įveikti kliūtis, sprendžiant problemas, siekiant sėkmingai mokyti. Tad gebėjimas spręsti problemas taip pat pabrėžiamas, diskutuojant apie mokymosi mokyti procesą.

Šis gebėjimas reiškia, kad įgyjamos, apdorojamos ir įsimenamos naujos žinios ir įgūdžiai, siekiama gauti pagalbos ir ja pasinaudoti, sprendžiant su mokymusi susijusias problemas.

Analizuojant mokslininkų darbus, atskleidžiančius mokymosi mokyti kompetenciją, svarbu pabrėžti, kad ši holistinė sąvoka apima vertybes, požiūrį, polinkius ir žinias, įgūdžius ir išmanymą, apima savęs suvokimo sampratą ir asmenines besimokančiojo savybes. Rašydami apie mokymąsi mokyti autoriai akcentuoja santykius šiame kontekste, besimokančiojo istoriją, motyvaciją. Mokymasis mokyti svarbus, nes ji veda į tikslingą mokymąsi (Black ir kt., 2006). Aptariant mokymąsi mokyti negalima pamiršti paties besimokančiojo, jo arba jos savimonės ir atsakomybės.

„Kai žmogus mokydamasis siekia konkrečių darbo ar karjeros tikslų, tuomet jis turėtų žinoti apie tiems tikslams būtinus gebėjimus, žinias, įgūdžius ir kvalifikaciją.

Visais atvejais mokydamasis mokyti žmogus turi žinoti ir suprasti savo pasirinktas mokymosi strategijas, savo įgūdžių ir kvalifikacijos stipriąsias ir silpnąsias puses ir turi sugebėti ieškoti švietimo ir mokymo galimybių ir patarimų ir (arba) paramos, kurią jis gali gauti. Tad gebėjimas mokyti ir veikti savarankiškai yra svarbus mokymosi mokyti procese.“ (Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_lt.pdf)

Pasak autorių, aptariant mokymąsi mokyti, neįmanoma atskirti gebėjimo mokyti nuo pačio mokymosi proceso, daugiausia dėmesio skiriant mokymosi praktikos terminui, įtraukiant ir tarpasmeninius procesus. Taip pat Bereiteris ir Scardamalia (1989) teigia, kad sąmoningas mokymasis, įgyjant mokymosi įgūdžių, pasirenkant tinkamas strategijas, siekiant mokymosi tikslų, reikalauja praktikos, besimokančiųjų atsakomybės už savo pačių mokymąsi ir tai padaryti yra ne vienas būdas tiek asmeniškai, tiek grupėse. Kad viso to būtų pasiekta, reikia, kad studentai būtų motyvuoti mokyti, turėtų žinių apie save ir kitus, kaip besimokančiuosius, ir reguliuoti savo mokymąsi. Tad gebėjimas mokyti ir veikti grupėje išskiriamas tarp svarbių gebėjimų, aptariant mokymo-

si mokytis kompetenciją.

Hautamäki ir kt. (2002) taip pat akcentuoja besimokančiųjų asmenybės svarbą ir savireguliacijos procesus.

Diskutuojant apie mokymosi mokyti sampratą, svarbu suprasti, kurioje vietoje yra besimokantieji ir kokius mokymosi metodus naudoja mokydamiesi. Svarbu suprasti, kaip jie mokosi, kaip auga ir tobulėja kaip būsiami profesionalai. Tai aptariant, svarbu atsižvelgti tiek į asmeninius besimokančiųjų lūkesčius, tiek į mokslo keliamus reikalavimus.

Literatūros analizė atskleidė pagrindinius mokymosi mokyti kompetencijos gebėjimus: organizuoti mokymosi procesą, mokytis ir veikti savarankiškai, mokytis ir veikti grupėje, spręsti problemas, reflektuoti mokymąsi ir veiklą.

Pateiktame gebėjimo spręsti problemas modelyje nustatyti penki veiklos scenarijai, padedantys pamatyti mokymosi transformaciją į veiklą ir svarbūs aiškinantis mokymosi mokyti kompetencijos sampratą.

Detaliau nagrinėjant scenarijus, išryškėjo šios tendencijos (Gedvilienė, Staniulevičienė, 2012).

Pirmasis scenarijus

Šis scenarijus apibūdina perteikiamos žinios. Iš besimokančiųjų tikimasi, kad sprendžiant problemas, jie naudos įgytas žinias. Šio scenarijaus atveju žinios charakterizuojamos kaip neabejotinos, problemos sprendimas suprantamas įgudusiam personalui, tačiau specifinis besimokantiesiems. Probleminis mokymasis naudojamas padedant besimokantiesiems suprasti turinį. Probleminės situacijos matomos kaip idėjos, kurių pagalba dalyviai mokosi suprasdami, valdydami ir sistemindami.

Praktikoje probleminis mokymasis atskleidžiamas skirtingų disciplinų sferoje, probleminis scenarijus pagrįstas pagrindinėmis koncepcijomis, kurias besimokantieji turėtų išmanyti. Šis modelis turi daug probleminiam mokymuisi būdingų sudėtinių dalių. Savita I scenarijui yra tai, kad probleminis mokymasis naudojamas įgalinti besimokančiuosius ugdyti probleminio mokymosi įgūdžius, kad jie gebėtų taikyti žinias spren-

džiant problemas, o atliekant profesinę praktiką patikrinti, ką pavyko išmokti.

Tačiau gali iškilti neaiškumų probleminio mokymosi programoje. Gali kilti problemų, nes vieni mokytojai tikisi, kad besimokantieji mokysis žingsnis po žingsnio, kursą išeis nuodugniai, o kiti į šį procesą žvelgia kūrybiškiau, leidžia besimokantiesiems patiems atrasti atsakymus. Mokantis šiuo atveju pats mokymasis bus procesas, kurio metu svarbu derinti žinias, padedančias spręsti problemas pagal iš anksto numatytą darbotvarkę. Žinoma, tai taip pat priklausys nuo besimokančiojo asmeninės patirties, nuo kurso metu išgirstos naudingos informacijos, perskaitytos literatūros. Visa tai veda teisingų atsakymų link. Besimokančiojo patirtis svarbi ir kitiems grupės nariams, kaip antrinė, po vadovėlių, straipsnių, parašytų ekspertų ir dėstytojo perspektyvos.

Besimokantieji siekia rasti atsakymus, naudodamiesi siūlomomis žiniomis, tokiu būdu ieškodami sprendimo iškilusiems klausimams, problemoms. Turinys perteikiamas, nepriklausomai nuo pačių besimokančiųjų. Jie save apibūdina, kaip žinių gavėjus, apmąstančius gautą informaciją. Besimokantieji apmąsto iš ekspertų gautas žinias ir, naudodami probleminį mokymąsi, tobulina savo supratimą ir sieja teorines žinias ir praktinį jų pritaikymą. Besimokantieji šio proceso metu matomi kaip žinių gavėjai.

Grupėse patiriamus sunkumus mokytojai daugeliu atvejų ignoruos, siekdami, kad besimokantieji probleminius klausimus keltų patys. Šio modelio atveju mokytojai veda besimokantįjį priemonių, teisingų atsakymų link, padeda rasti būdų kaip valdyti situaciją.

Šio modelio atveju būdinga informacijos atgaminimo, reprodukovimo pedagogika, iliustruojama besimokančiųjų gaunamos informacijos įsisavinimu ir atgaminimu ir strateginės pedagogikos, kurią simbolizuoja akademinė darbotvarkė ir prisitaikymas prie to, ko tikimasi pagal akademinį planą, visuma.

Tokiu būdu besimokantieji pasirinks jiems priimtinausią būdą išmokti šio kurso medžiagą. Tai rodo, kad šio kurso metu dalyviai dirbs individualiai (individualus darbas mažiau bauginantis nei darbas poro-

mis, kur sunkiau pripažinti nesėkmę). Individualus darbas gali vykti ir tuomet, kai besimokantysis yra pažengęs į priekį labiau negu kiti grupės nariai. Besimokantieji, siekiantys įsisavinti pateikiamas žinias, padės grupės nariams, tokiu būdu perkeldami žinias, paversdami jas žinojimu. Besimokantieji, dirbdami poromis, kartu vertins ir panaudos anksčiau patirtį, ugdydys pasitikėjimą ir atnaujins žinias. Taip jie mokysis ir žengs pirmyn.

Antrasis scenarijus

Šis probleminio mokymosi scenarijus apibūdinamas koncepcija, supratimu „žinoti, kaip“. Veiksmas yra svarbus, apibūdinantis programą. Šio probleminio mokymosi proceso metu dalyviai mokosi, kaip spręsti problemas, kaip išmokti tai taikyti skirtingiems probleminiams scenarijams ir situacijoms. Taigi, studentai mokosi kritiškai mąstyti. Besimokantieji, naudodamiesi žiniomis, mokosi panaudoti jas darbo vietoje, panaudoti įgūdžius bet kurioje situacijoje.

Šis scenarijus kilęs iš studijų kurso, susijusio su viešu ir privačiu verslu, kur įtaką daro darbo pasaulis. Pavyzdžiui, verslo studijos, socialinio darbo ar užimtumo terapija. Bakalauro studijų kursai, tokie kaip teisė, mažiau veikiami šio mokymosi, skirto išmokti atlikti profesinį veiksmą.

Šiuo atveju svarbūs įgūdžiai, panaudojami studijuojant universitete. Klaidinga galvoti, kad šie įgūdžiai bus tokie patys ir darbo pasaulyje. Iš besimokančiųjų tikimasi perėjimo, padedant tutoriams. Dalyviai mokosi veikti tam tikrose situacijose. Komandinis darbas, bendravimas, pristatymas, problemų sprendimas, – visa tai padeda įgyti naujų įgūdžių. Besimokantieji siekia suprasti, kas yra profesionalas, profesionalumas, todėl besimokantieji turėtų išmokti elgtis tam tikrose situacijose. Taigi tokio pobūdžio probleminiame mokymesi svarbu ne žinių visuma, bet ką perduoti, kokius įgūdžius perkelti ir kaip tą metaįgūdžių perkėlimą atlikti. Tai bus svarbu šios rūšies mokymo programoms užtikrinti, kad įgūdžiais pagrįstas mokymasis nevirstų elgesio mokymu, kur praktinis mokymasis gali būti supriešintas su patikrinimo testais. Kaip pavyz-

dys galėtų būti supaprastintas mokymosi metodas, naudojamas klinikinėse laboratorijose, kur įgūdžių lavinimas vyksta atskirai, ne toje aplinkoje, kur gebėjimai turėtų būti naudojami. Tokiose programose daugiau dėmesio skiriama panaudojimo vertei, bet mažai dėmesio skiriama dalyko gilumai, profesiniams sprendimams ar asmeninei nuomonei. Pavojus, kylantis mokantis pagal antrąjį scenarijų, yra toks: probleminis mokymasis yra naudojamas kaip mechanizmas ugdyti siaurą įgūdžių „komplektą“. Taip pat besimokantieji gali jausti, kad tai, ko jie mokosi, nesusiję su kitomis žinių formomis. Pavyzdžiui, per didelės reikšmės teikimas bendravimo įgūdžiams ar komandiniam darbui, dalyvių įsitraukimo ir refleksijos, siejant tai su teorija ir tyrimais, neskatinimas – visa tai gali atvesti prie besąlygiško besimokančiojo prisitaikymo ir sutikimo su tutoriaus nuomone ir vadovavimu. Toks mokymasis besimokantiems nepadės suvokti, kad gali būti reikalingi ir kiti komandinio darbo įgūdžiai darbo vietoje, lyginant su tuo, ko jie buvo mokomi universitete. Įgūdžiai ir žinojimas, kaip atlikti, yra svarbūs, tačiau šiuo probleminio mokymosi atveju yra svarbu bendras supratimas apie įgūdžius ir žinojimas, kaip tai daryti, tvirtai susiję kartu su pažintiniu turiniu ir profesinių sprendimų priėmimu.

Trečiasis scenarijus

Šiame probleminio mokymosi scenarijuje yra skirtumas tarp „žinoti, kaip“ ir siūlomų žinių. Probleminis mokymasis tampa priemone, susiejančia „žinojimą, kaip“, su „žinojimu, kad“ ir ryšio priemone tarp dalyko žinių ir programos. Praktikoje personalas stengiasi studentams padėti suprasti „tarpdiscipliniškai“. Aktualu suvokti siūlomas žinias ir naudoti metaįgūdžius darbo pasaulio ir akademinio mokymosi kontekste.

Barnett (1994) įrodė, kad tarpdalykinis mokymasis neįmanomas, nes naudojant yra pakeistos aksiomos. Bet šis argumentas yra sudėtingesnis, negu vien nuspręsti, kad tarpdalykiškumas neveiksmingas. Disciplinos plečia savo ribas, tvirtėja, taip darbo rinkoje stengiamasi išlaikyti personalą. Kartais programos yra sudėtingos, daug apimančios, nes universi-

tetų sprendimu besimokantieji ruošiami tapti plataus profilio specialistais.

Kaip pavyzdys galėtų būti slaugos specialybė. Grupė žmonių (personalas) stengiasi probleminio mokymosi metu palaikyti tarpdisciplininių supratimą. Darbuotojų tikslas, kad studentai gebėtų derinti skirtingų dalykų žinias, sujungti į visumą tas žinias, kurių jie gavo kaip individai, į grupinį mokymosi procesą. Taigi probleminis mokymasis bus labiau sutelktas į studentų gebėjimą suprasti ir sintetinti informaciją negu į gilinimąsi. Darbuotojai nori, kad studentai suprastų specialybės dalykus, mokymosi psichologiją ir mokėtų naudotis kompiuterine programa. Taip pat besimokantysis turi mokėti panaudoti šias žinias praktiškai. Problemnis mokymasis šiuo atveju yra idealus būdas paruošti studentus.

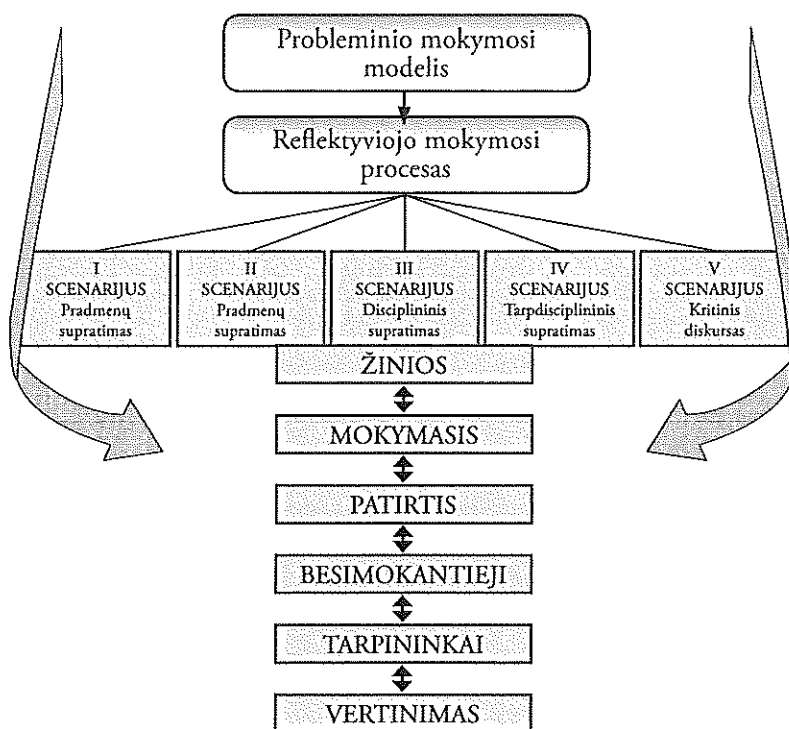
Šio scenarijaus dėmesio centre yra kitos disciplinos ir jų siūlomos žinios, todėl studentams pateikiama didelis kiekis žinių apie tai, tačiau tik teoriškai, „izoliuotai“ nuo tikrovės. Studentai, kurie patys išsiaiškina tai, kas neaišku, geriau įsimena ir susieja žinias.

Šio scenarijas atveju besimokantieji dirba, mokosi dalyko ir kitų disciplinų. Studentai, mokydamiesi atskirų dalykų, supranta, kad šie dalykai susiję ir svarbu atrasti ryšius. Disciplinos susijusios, o studentams svarbu pastebėti tą ryšį. Mokymasis šio scenarijaus atveju yra matomas, kaip žinojimas ir supratimas disciplininių žinių ir ryšio tarp jų suvokimas, o tai naudinga asmeniškai ir pedagogiškai. Šis problemnis mokymasis sujungia disciplinas su visapusiškais įgūdžiais, ir studentas gali matyti save kaip profesionalą, siejantį siūlomas disciplinų žinias ir besimokančiojo asmeninę poziciją. Besimokantieji įgalinami ne tik formuoti epistemologinį požiūrį, bet ir sieja teoriją su praktika, tai jungia „žinojimą, kad“ ir „žinojimą, kaip“.

Ketvirtasis scenarijus

Šio mokymosi scenarijaus atveju besimokantieji atpažįsta disciplinų ribas, bet šios ribos yra tik įsivaizduojamos. Studentas gali peržengti sunkiai nustatomą ribą, skiriančią vienos disciplinos žinias nuo kitos. Pasak Popper (1970), visas mąstymas (manoma, kad veiksmo ir patirties įvertinimas), vykstantis tam tikruose rėmuose, yra sistema. Žinoma, ne visuomet apsiribojama ta sistema. Teigiama, kad vienos disciplinos taisyklės negali būti pritaikytos kitai disciplinai. Skiriasi struktūrų prigimtis, pažeidus vieną jų, kita taip pat keičiasi. Visi ryšiai, siejantys šias sistemas, kinta, virsta problemineis. Šiame modelyje ribos tarp disciplinų nepažeidžiamos. Vienos disciplinos besimokantys su kitomis disciplinomis tik susipažįsta, ribų neperžengia.

Dalyviai daugiau mokosi patys, savarankiškai, jaučiama pedagoginė autonomija. Besimokantieji patys priima sprendimus, kaip mokytis. Besimokantieji mokosi decentralizuotai, neperžengiamos disciplinos ribos. Čia svarbu atvirumas kitų atžvilgiu, refleksija, įsivertinimas. Taip pat susiejamos besimokančiojo jau turimos disciplinos žinios su teorinėmis.

2 pav. Gebėjimo spręsti problemas modelis

Šaltinis: parengta pagal Savin-Baden (2000)

Apžvelgiant gebėjimo spręsti problemas scenarijus, pastebėta, kad jų panaudojimas įgalina besimokančiuosius įgyti mokymosi įgūdžių, padedančių pritaikyti turimas žinias sprendžiant problemas.

Besimokantiesiems aktualu taikyti žinias, sprendžiant problemas, o praktinės veiklos metu patikrinti, ką pavyko išmokti. Mokomasi decentralizuotai, neperžengiamos disciplinos ribos. Mokymosi procese svarbu atvirumas kitų atžvilgiu, refleksija, įsivertinimas. Taip pat susiejamos besimokančiojo turimos žinios su teorinėmis.

Proceso metu scenarijus kinta, sujungiamos disciplinos su visapusiš-

kais įgūdžiais, besimokantysis gali matyti save kaip profesionalą, siejantį disciplinų žinias ir besimokančiojo asmeninę poziciją.

Probleminis mokymasis šio scenarijaus atveju yra tokia mokymosi forma, kuria siekiama besimokantiesiems perteikti žinias per programas, apimančias daugialypius veiklos modelius, žinias, priežastingumą, daugialypę (kartotinę) refleksiją kartu su besimokančiųjų galimybėmis priimti iššūkius, vertinti ir apklausti. Besimokantieji tyrinėja struktūras ir sistemas tiek disciplinų aprėptyje, tiek savo profesinėje srityje (Savin-Baden, 2000, Teresevičienė ir kt., 2004).

Apibendrinant būtų galima teigti, kad analizuojant suaugusiųjų mokymosi mokytis kompetenciją, yra svarbūs šie gebėjimai: gebėjimas planuoti ir organizuoti mokymosi procesą, veiklą; gebėjimas spręsti problemas; gebėjimas reflektuoti savo mokymąsi ir veiklą; gebėjimas mokytis ir veikti savarankiškai; gebėjimas mokytis su kitais.

Šiame darbe išsamiau aptartas gebėjimo spręsti problemas modelis, kurį sudaro besimokančiojo pradmenų supratimas, profesinis veiksmas, disciplininis supratimas, tarpdisciplininis supratimas ir kritinis diskursas.

Analizuojant kitus mokymosi mokytis kompetenciją apibūdinančius gebėjimus, išskiriamos dimensijos, atskleidžiančios sudėtingą derinį.

Aptariant gebėjimą planuoti ir organizuoti mokymosi procesą, veiklą, buvo atskleista informacijos perdavimo, vadovavimo, bendros veiklos, konsultavimo ir vertinimo svarba. Svarbu paminėti, kad gebėjimo reflektuoti savo mokymąsi ir veiklą pagrindinės dimensijos yra kritinė supratimo ir jo kūrimosi prielaidų refleksija, veiklos refleksija, naujų išvalgų tikrinimo refleksija.

Diskutuojant apie gebėjimą mokytis ir veikti savarankiškai išskiriami žinių troškimo, akademinės veiklos, ateities siekinių, pasitenkinimo gyvenimu ir kūrybingumo dimensijos. Gebėjimo mokytis su kitais išskirtinumą sudaro asmeninis, bendravimo, organizacinis, socialinis ir ekonominis aspektai.

Išvados

- Atlikus literatūros analizę išryškėjo šie pagrindiniai mokymosi mokyti kompetenciją sudarantys gebėjimai: organizuoti mokymosi procesą, mokyti ir veikti savarankiškai, mokyti ir veikti grupėje, spręsti problemas, reflektuoti mokymąsi ir veiklą.
- Pateikti penki gebėjimo spręsti problemas veiklos modeliai, padedantys pamatyti per mokymosi procesą atliekamą veiklą, ir svarbūs suprantant mokymosi mokyti kompetenciją.
- Keturi scenarijai atskleidžia mokymosi eigą: pradedant žinių įgijimu, turinio supratimu, vėliau pritaikomumu probleminių klausimų sprendimu, refleksija ir įsivertinimu.

Literatūra

1. Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai. Europos orientaciniai metmenys. (2007). Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_lt.pdf.
 2. Black P., McCormick R., James M., Pedder D. (2006). Learning How to Learn and Assessment for Learning: a Theoretical Inquiry. Volume 21, Issue 2.
 3. Education and Training 2020 (ET 2020). Prieiga per internetą: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/ef0016_en.htm.
 4. Gedvilienė G., Staniulevičienė D. (2012). Probleminis mokymasis studentų reflektyviosios praktikos metu: patirtis Vytauto Didžiojo universitete. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos = Vocational education: research and reality. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2012, Nr. 23. Prieiga per internetą: <http://www.cee-ol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=30e86a1a-90ab-4193-9031-716e70ddc0e0&articleId=4b633ff8-ad69-48f1-9c78-f0439f142559>.
 5. Hautamaki, J., Arinen, P., & Eronen, S. (2002). Assessing Learning to Learn: A Framework. Helsinki: Centre for Educational Assessment.
- Savin-Baden M. (2000) Problem-based learning in higher education:

untold stories. Buckingham: Open University Press.

6. Illeris K. (2003). *Three Dimensions of Learning: Contemporary learning theory in the tension field between the cognitive, the emotional and the social*. 272 pages. Paperback. Malabar, Florida: Krieger. <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/305/480>.

7. Key Competences for Lifelong Learning. European Reference Framework. (2007). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf.

8. Sadzaglishvili S., Tsereteli M., Berdzenishvili T. Assessment Of Learning-To-Learn Processes In Students. *Problems of Education in the 21st Century*. 2008, Vol. 7, p. 126–132. <http://web.ebscohost.com.ez-proxy.vdu.lt/ehost/detail?vid=6&sid=07f6e0c2-e097-4f51-97ad-82d97c48a942%40sessionmgr4003&hid=119&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=ehh&AN=34183115>.

9. Scardamalia M., Bereiter C. (1996) Engaging students in a Knowledge Society. *Educational Leadership*. Nov.96, Vol. 54 Issue 3.

10. Teresevičienė M., Oldroyd D., Gedvilienė G. (2004). *Suaugusiųjų mokymasis: andragogikos didaktikos pagrindai*. Kaunas: VDU.

THE CONCEPT OF LEARNING TO LEARN IN THE CONTEMPORARY SOCIETY

Prof. dr. Genutė GEDVILIENĖ,
Dalia STANIULEVIČIENĖ

Summary

Modern society, the knowledge society and the idea of a learning society is closely associated with the image, where all learning process is seen in a wider context, such as life-long continuous learning, where people are able to manage knowledge, upgrade it choosing what is appropriate in a particular context, constantly learn and understand what they have learned so that they can adapt it in new and rapidly changing situations.

Learning to learn competence is described as the ability to organize the learning process, effective management of time and information, both individually and in groups. Learners adjusting their previous learning activities shape the experience of using and applying knowledge and skills in a variety of situations. Discussing about adult learning to learn competence in the context of modern life knowledge, skills, values, the personal qualities should be mentioned as important dimensions.

Learning to learn competence is a part of everyday life in the context of the formation of adult learning process. In this context, reflective practice is important for adult learners, what is already a prerequisite for helping to achieve the objectives of the learning process, in other words, practice with your consciousness, identifying strengths and weaknesses, and creating a higher quality of the learning to learn process.

In order to highlight the ongoing transformations, learning to learn is the pattern. Looking at the given model, it is clear that adults actively manage their learning to learn process, where it is important planning, implementing, evaluating and reflecting.

The analysis of the scientific literature revealed learning to learn com-

petence where the skills to organize the learning process, learn and act independently, learn and act in a group, solve problems, and reflect on learning activities are the basic in the contemporary society.

AUTORIŲ LYDRAŠTIS

Autoriaus vardas, pavardė: Genutė Gedvilienė

Mokslo laipsnis ir vardas: mokslų daktarė, profesorė

Darbo vieta ir pareigos: Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos katedros profesorė

Autoriaus mokslinių interesų sritys: mokymo ir mokymosi paradigmos, mokymasis grupėmis, kognityvinių ir socialinių gebėjimų tyrimai, suaugusiųjų mokymasis

Telefonas ir el. pašto adresas:

8 611 38 100, g.gedviliene@smf.vdu.lt

Autoriaus vardas, pavardė: Dalia Staniulevičienė

Mokslo laipsnis ir vardas: socialinių mokslų srities edukologijos krypties doktorantė

Darbo vieta ir pareigos: Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakulteto Edukologijos katedros jaunesnioji mokslo darbuotoja

Autoriaus mokslinių interesų sritys: suaugusiųjų mokymasis, probleminis mokymasis, reflekyvioji praktika, savanorystė

Telefonas ir el. pašto adresas:

8 610 67 460, d.staniuleviciene@bibl.vdu.lt

A COVER LETTER OF AUTHORS

Author name, surname: Genute Gedviliene

Science degree and name: Prof. Dr. Social Sciences,

Workplace and position: Department of Education Sciences,
Faculty of Social Sciences, Vytautas Magnus University, professor

Author's research interests: teaching and learning paradigms, learning in groups – research into cognitive and social skills, adult learning

Telephone and e-mail address:

+370 61138100, g.gedviliene@smf.vdu.lt

Author name, surname: Dalia Staniuleviciene

Science degree and name: Doctoral Student in the Department of
Education

Workplace and position: Department of Education Sciences,
Faculty of Social Sciences, Vytautas Magnus University Younger researcher

Author's research interests: adult learning, problem based learning, reflective practise, volunteering

Telephone and e-mail address:

+370 61067460, d.staniuleviciene@bibl.vdu.lt